

פרשת ויקהל

קדושת השבת במעשה

וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עַרְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֹתָם (ל"ה, א')

ידוע, כי במילים 'אלה הדברים' - רמוזים שלושים ותשע אבות המלאכה שנאסרו בשבת (עיי'ן שבת דף צ"ז, ע"ב). המילה 'אלה' - עולה בגימטריא: שלושים ושש, וכאשר נוסיף לכך עוד שנים - אותם לומדים מהמילה 'דברים', שכן מיעוט רבים שנים, ועוד אחד מריבוי לשון 'דברים' - 'הדברים', נגיע לסך שלושים ותשע, כמנין שלושים ותשע אבות מלאכות. מעתה, נוטים אנו לפרש, כי באותו מעמד של הקהלת עם ישראל - ציוה משה רבינו לבני ישראל את איסורי השבת, את שלושים ותשע אבות המלאכות האסורות.

אלא שלכאורה, אם זו הכוונה - לכאורה אין מקום להמשך דברי הפסוק: 'אשר ציוה ה' לעשות אותם!!' אם הכוונה למלאכות האסורות בשבת - הרי שמלאכות אלו אינן נעשות, ולא מתאימה לגביהם הלשון: 'לעשות אותם'!

לפיכך, בודאי עלינו לקבל כי כוונת התורה הקדושה למצוות חיוביות שנצטוונו עליהן בשבת, מצוות שלגביהן אמנם שייכת לשון עשיה! והיינו, שמלבד האיסורים שנאסרו עלינו בשבת, איסורים הכוללים כל מלאכה שיש בה משום יצירה חדשה, נצטוונו אף לקדש את השבת באופן חיובי, ולהעניק לה משמעות רוחנית מרוממת!

ובאמת, למעשה זוהי המשימה היותר-קשה שבשבת... שכן המנוחה, ההמנעות ממלאכה - אינה כה קשה... ככלות הכל, כל אדם - אוהב מטבעו את הבטלה, ושונא את העבודה! המנוחה - עונה איפוא על רצונותיו הטבעיים של הגוף! את עיקר תשומת הלב איפוא, צריכים אנו להקדיש למלאכת רוממות השבת, לקדש את השבת באופן חיובי, ולהעניק לה מימד רוחני עמוק!

אמנם בזמירות שבת אנו אומרים: "הרהורים מותרים ולשדך הבנות", מצד הדין לא נאסרו עלינו הרהורי חול בשבת, שכן קשה לשלוט על המחשבות וההרהורים. אולם עלינו להבין, שאין זה לכתחילה... לא זוהי השבת כצורתה... אילו ישב בעל

העסקים ויהרהר בעסקיו, ובעל הנכסים בנכסיו - קדושתה של שבת מה תהא עליה? הלא כל האוירה השבתית המרוממת - תהרס לבלי תקנה באופן שכזה!

אם ברצוננו לקדש את השבת כראוי לה, עלינו להקדיש תשומת לב מיוחדת בכדי ליחד אותה משאר הימים, בכדי לכבד אותה במאכלים משובחים, בכדי להקפיד שכל הנושאים שעולים לדיון - יהיו הולמים ומתאימים לאוירה של שבת! זה לא קל, זה אפילו קשה, אבל זה מה שדורשת מאתנו התורה הקדושה באמרה: 'לעשות אותם!' זוהי העשייה החיובית שנוצטוונו עליה ביחס ליום השבת!

אין די בכבוד השבת בבשר ודגים וכל מטעמים... זו - אינה משימה כה קשה, אולם היא אינה מספקת! יש צורך בכבוד עמוק יותר, ברוממות פנימית יותר, אשר תבטא את מיוחדותו של יום זה המכובד מכל ימים!

ועל כן מוצאים אנו שאמרו חז"ל (שבת דף ק"ח, ע"א): "אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי: כל המענג את השבת - נותנין לו נחלה בלי מצרים". ולכאורה, מה משמעות הלשון: 'כל המענג את השבת'? הרי לכאורה מן הראוי היה לומר: כל המתענג בשבת!

אכן לאמיתו של דבר, אין הכוונה לדרוש מהאדם להתענג בשבת - ותו לא... זו אינה משימה מורכבת שמגיע עליה שכר כה גדול, והיא אף אינה תורמת מאומה לכבודה של שבת... כוונת חז"ל הינה למי שמענג כל מה שקשור לשבת, מרומם אותו ויוצר סביבו אוירה שבתית! זוהי משימה קשה באמת, ועליה ראוי השכר של 'נותנים לו נחלה בלי מצרים'!

ועל פי זה, נראה לבאר גם מאמר חז"ל נוסף בגמרא (שם, ע"ב): "אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן - מיד נגאלים". ולכאורה, מה מעלתן של שתי שבתות - על פני שבת אחת? מדוע שמירת שבת בודדת אינה מספיקה בכדי להביא את הגאולה - בעוד שמירתן של שתי שבתות מספיקה לשם כך?

ויש לומר, שאין הכוונה לשתי שבתות כפי שאנו מבינים זאת, כלומר: שני ימי שבת... הכוונה היא לשמירת אותה שבת - בשני מישורים, במישור השלילי - הכולל המנעות ממלאכה, ובמישור החיובי - המחייב את קדושת השבת ורוממותה באופן

הנעלה ביותר. אם ישמרו איפוא ישראל שבת אחת, בשתי בחינותיה כהלכתן - מובטח להם שמיד יגאלו!

זריזות עם סייעתא דשמיא

וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֹתָם (ל"ה, א')

ופירש"י: "ויקהל משה - למחרת יום הכפורים כשירד מן ההר".

הרי לנו דבר פלא: משה רבינו יורד מהר סיני למחרת יום הכיפורים, לאחר שהות ממושכת של ארבעים יום בלי מזון ובלי שתיה, ומה הדבר הראשון שהוא עושה? מקהיל את כל העדה, שש מאות אלף גברים, בכדי לצוות אותם על מלאכת המשכן... משימה לא-פשוטה לחלוטין! האם זה היה כל כך דחוף?

זאת ועוד. במשך חדשיים וחצי, מאז מוצאי יום הכיפורים ועד כ"ה בכסלו, הושלמה מלאכת המשכן. אין ספק, שזה לא היה פשוט, להשלים את כל המלאכה המורכבת הזו, מלאכת מחשבת מעשה אמן - במשך חדשיים וחצי. ושוב אנו תוהים: מדוע? מה הדחיפות הגדולה?

והנה, אילו היינו שומעים שלמחרת השלמת מלאכת המשכן נצטוו ישראל להקימו ולהקריב בו קרבנות - ניחא. אנו יכולים להבין שכל קרבן, כל יום של עבודה בבית המקדש - הינו בעל ערך אשר לא יסולא בפז, ובכדי להוסיף עוד כמה ימים של עבודה - שוה היה לעשות את המאמץ הגדול הכרוך בזריזות הגדולה שבמלאכת המשכן.

אולם למרבה הפלא, אנו מגלים שלאחר שהושלמה מלאכת המשכן - הוא לא הוקם עד לראש חודש ניסן! רק בראשון לחודש הראשון - משה רבינו הקים את המשכן, ועד אז הוא עמד בלי כל שימוש! אם כן איפוא, שבה קושייתנו וגם ניצבה, לשם מה הזריזות הגדולה? מה הדחיפות ומה הבהילות?

ונראה, כי הזריזות לא נועדה בכדי להשיג מטרה כלשהי... הזריזות היתה מטרה בפני עצמה!! כאשר הקב"ה מצוה לעשות משהו - צריך לעשות את הדבר בזריזות, כפי שראוי ומכובד לנהוג ביחס לציווי ישיר של מלך מלכי המלכים!

גם אם הזריזות הזו אינה מביאה כל תועלת, גם אם היא לא תקדם את האינטרסים של איש - היא נחוצה כשלעצמה, משום כבודו של מקום!

והנה, לכשנתבונן, נמצא כי לא זו בלבד שמשה רבינו התמסר באופן יוצא דופן להעברת הציווי בדבר מלאכת המשכן עוד באותו יום בו ירד מהר סיני, אלא שהוא הספיק באותו יום לעשות עוד מספר דברים...

שהרי לעיל, בפרשת יתרו, נאמר (י"ח, י"ג): "ויהי ממחרת וישב משה לשפט את העם ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב", ופירש"י: "ויהי ממחרת - מוצאי יום הכפורים היה, כך שנינו בספרי". כלומר, באותו יום בו ירד מהר סיני - הספיק משה רבינו להקהיל את העם ולצוותם על מלאכת המשכן, וגם לשבת לשפוט את העם במסירות כזו - אשר יתרו סבר שתגרום לקריסתו המוחלטת!

כיצד נבין זאת? כיצד הצליח משה רבינו לבצע את כל המשימות הללו ביום אחד? ועוד אחרי צום של ארבעים יום וארבעים לילה? היתכן?

לשאלה זו - ישנה תשובה אחת ויחידה, והיא: **סייעתא דשמיא!!** התורה הקדושה מעידה על משה רבינו (במדבר י"ב, ז'): "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא", והיינו שמשה רבינו הוא נאמן ביתו של הקב"ה, וכ'נאמן' של הקב"ה - בודאי היתה לו סייעתא דשמיא מיוחדת ממרומים, סייעתא דשמיא אשר אפשרה לו לעשות מעשים שאנו איננו יכולים לתפוס את היקפם!

זריזותם של ישראל לקיום המצוות

וַיֵּצְאוּ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה (ל"ה, כ')

לכאורה עלינו לבאר, מדוע הוצרכה התורה להדגיש במפורש את העובדה הפשוטה הזו, שבני ישראל יצאו מלפני משה לאחר שסיים את דבריו? וכי תעלה על דעתנו שהם נותרו שם עומדים על עמדם?

ונראה לומר, שהתורה הקדושה מבקשת להעמידנו על שבחם של ישראל, אשר מיד כאשר כילה משה למסור להם את ציווי ה' בדבר התרומה הנדרשת למלאכת המשכן - הם קמו ויצאו איש אל מחנהו ואיש אל ביתו, בכדי להביא תיכף ומיד את התרומה לבנין בית ה'! הם לא התעכבו אפילו לרגע אחד, כדרך אנשים הנפרדים זה מזה ושוהים בשיחת רעים... הם קמו מיד ויצאו מלפני משה - כאשר הם הולכים ושבים כשהתרומה בידיהם!

ואף אנו, צריכים אנו ללמוד מכאן מוסר גדול אודות חובת הזריזות בקיום המצוות. שכן הרי לפנינו דוגמת-מופת לזריזותם המופלגת של בני ישראל אותה מעלה התורה הקדושה על נס, על אף שכל דחיפות מיוחדת לא היתה בהקדמת הגשת התרומות.

ואם במקום בו אין כל חשיבות לזריזות ולמהירות, משבחת כל-כך התורה את זריזותם של ישראל - על אחת כמה וכמה שבמקומות או מצבים בהם נחוצה הזריזות, יש לה ערך נכבד המרומם את כל מעשה המצוה, ומן הראוי להקדיש את תשומת הלב ואת המאמצים בכדי לזכות למעלה זו!

נדיבות ליבן של הנשים

וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים כָּל נְדִיב לֵב הֵבִיאוּ חָח וְנָזָם וְטַבַּעַת וְכוּמָז
כָּל כְּלֵי זָהָב וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפֶת זָהָב לָהּ (ל"ה, כ"ב)

וּפְרָשׁ"י בְּהַגְ"ה: "מה שהתרגום הניח 'על' כפשוטו - משום דלא מתרגם: ויבאו האנשים' - וזאתו גבריא, כמו שמתרגם לעיל מיניה, רק מתרגם: וימיתן, ור"ל שהביאו חח ונזם בעודן על הנשים".

הנה לכאורה משמעות דברי רש"י הינה, כי הנשים לא הסירו מעליהן את תכשיטיהן - ורק לאחר מכן ניגשו להרימם תרומה לבנין המשכן, אלא הלכו למסור את התרומה בעוד התכשיטים עליהן, ורק כשהגיעו למקום איסוף התרומות - הסירו מעליהן את התכשיטים ותרמום לתרומת המשכן.

ולכאורה עלינו לבאר, מדוע אמנם עשו כן הנשים? מדוע לא הסירו את התכשיטים בבתיהן, בנחת? מדוע היו צריכות ללכת עד מקום איסוף התרומות כשהתכשיטים עליהן - ורק שם להסירם? וגם אם נאמר ש'כך היה מעשה' - עדיין עלינו לבאר לשם מה ציינה זאת התורה, ומדוע המידע הזה הינו משמעותי ובעל ערך לגבינו!

ונראה לומר, שהתורה מבקשת להדגיש וללמד על זריזותן הרבה של הנשים, אשר ביקשו שלא להתעכב אפילו לא רגע אחד מיותר כדי להסיר את תכשיטיהן, אלא לרוץ מיד ולהרים את תרומתן לבניית המשכן...

לפיכך, הן מיהרו בעוד התכשיטים עליהן - לגשת אל מקום איסוף התרומות, ורק בהגיען, כאשר כבר הצהירו על נכונותן ורצונן לתרום את תכשיטיהן - הן התפנו להסיר את התכשיטים בפועל בכדי שניתן יהיה למוסרם למלאכת הקודש...